

Trude Nygård Evensen

No

Utlendingers konsum i Norge

En vurdering av eksporttallene for reisetrafikk i nasjonalregnskapet på bakgrunn av statistikk som belyser forbruket til utenlandske turister i Norge

Forord

I notatet gis en vurdering av kilder som kan gi informasjon om forbruksutgiftene til utenlandske turister i Norge i forhold til beregning av samlet verdi på utlendingenes konsum i Norge. Hensikten er å sammenstille et beregnet nivå på bakgrunn turiststatistikk med nivået i nasjonalregnskapet, for på denne måten kunne styrke kvaliteten i nasjonalregnskapet, utenriksregnskapet og satellittregnskapet for turisme. Prosjektet er finansiert av Nærings- og handelsdepartementet.

En oppsummering av disse beregningene er gitt i rapporten *Turismens betydning for norsk økonomi. Satellittregnskap for turisme 1988-1995* (Evensen, 1999). Dette notatet gir en mer bredere omtale av kildene og beregningene. Notatet er først og fremst beregnet som en intern dokumentasjon, men kan også ha interesse for spesielt interesserte utenfor Statistisk sentralbyrå.

Notatet skisserer også et opplegg som kan benyttes for å vurdere utviklingen i utlendingenes konsum i Norge på bakgrunn av turiststatistikk. Dette prosjektet er et ledd i det kontinuerlige arbeidet som pågår med å forbedre metodene og kvaliteten i nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet.

Innhold

Forord.....	2
Innhold	3
1. Innledning	4
2. Litt om de viktigste kildene	5
2.1 Forbruksundersøkelser for turister	5
2.2 Gjestestatistikk	5
2.3 Overnattingsstatistikk	6
3. Beregning av nivåfall for 1995	8
3.1 Presentasjon og vurdering av data fra forbruksundersøkelsene for turister	8
3.1.1 Vurdering av sommerundersøkelsen	10
3.1.2 Vurdering av vinterundersøkelsen	12
3.1.3 Andre usikkerhetsmomenter	13
3.1.4 Høstsesongen.....	14
3.2 Data for antall gjestedøgn	14
3.3 Beregninger for utenlandske feriegjester	17
3.3.1 Sommersesongen.....	17
3.3.2 Vintersesongen.....	18
3.3.3 Høstsesongen.....	18
3.4 Anslag for utenlandske forretningsreisende.....	19
3.5 Oppsummering av beregningene for 1995	20
4. Utviklingen i utlendingenes konsum i Norge.....	21
4.1 Innledning.....	21
4.2 Nasjonalregnskap og valutastatistikk	22
4.3 Vurdering av utviklingen i gjestestatistikken.....	22
4.4 Opplegg for å vurdere volumutviklingen på bakgrunn av overnattingsstatistikk.....	23
4.5 Samlet vurdering av utviklingen fra 1995 til 1996.....	25
4.6 Metode som kan benyttes i kvartalsvis nasjonalregnskap	26
Referanser	27
De sist utgitte publikasjonene i serien Notater	28

1. Innledning

I nasjonalregnskapet bestemmes utlendingenes samlede konsum i Norge på bakgrunn av valutastatistikk fra Norges Bank. Det samme gjelder utenriksregnskapet, som er en integrert del av nasjonalregnskapet, selv om tall fra utenriksregnskapet også publiseres månedlig. Valutastatistikken, og videre nasjonalregnskapet, spesifiserer samlet nivå på utlendingenes konsum i Norge, men gir ingen informasjon om oppdeling av konsumet på forbruk av ulike varer og tjenester. En slik oppdeling har, til nå, heller ikke blitt foretatt i nasjonalregnskapet/utenriksregnskapet.

I satellittregnskapet for turisme, som er utarbeidet på bakgrunn av endelig nasjonalregnskap for årene 1988-1995, er utlendingenes konsum i Norge splittet opp på ulike produkter (varer og tjenester). Fordelingen på ulike produkter er basert på informasjon fra diverse kilder og ulike vurderinger. For å oppnå konsistens med nasjonalregnskapet, har man ved utarbeiding av satellittregnskapet for turisme fastholdt det nivået på utlendingens konsum i Norge i alt som nasjonalregnskapet gir.

En dokumentasjon av definisjoner, forutsetninger, kilder og beregningsopplegg, samt en presentasjon av resultatene i satellittregnskapet for turisme for årene 1988-1993 er gitt i Evensen og Sørensen (1997). Oppdaterte tall for 1994 og 1995 er presentert i Evensen (1999).

I løpet av 1995/96 gjennomførte TØI en større forbruksundersøkelse for turister. Gjestestatistikk er utarbeidet fra og med 1995. Overnattingsstatistikken er også utvidet de senere årene. I notatet gjøres det et forsøk på å foreta en alternativ beregning av *nivået på utlendingenes samlede konsum i Norge* for året 1995 på bakgrunn av denne turiststatistikken. Det beregnede nivået stilles opp mot tilsvarende nivå i valutastatistikken fra Norges Bank og nasjonalregnskapet med den hensikt å kunne vurdere det nivået som valutastatistikken og nasjonalregnskapet gir. En slik vurdering er viktig for å kunne kvalitetssikre tallene i nasjonalregnskapet, utenriksregnskapet og satellittregnskapet for turisme.

Vi har også sett nærmere på om overnattingsstatistikk og gjestestatistikk kan benyttes til å vurdere *utviklingen i utlendingers konsum i Norge*. Det bildet vi får av utviklingen på bakgrunn av disse kildene sammenstilles med utviklingen i løpende valutastatistikk fra Norges Bank. Vi ser både på den årlige utviklingen og et opplegg for å vurdere den løpende månedlige/kvartalsvise utviklingen.

Fra og med regnskapsåret 1996 innarbeides en fordeling av utlendingenes konsum i alt på konsum av ulike produkter i det endelige nasjonalregnskapet. En slik innarbeiding betyr at utarbeidingen av nasjonalregnskapet og satellittregnskapet blir mer integrert, og vil også innebære en kvalitetssikring av tallene i nasjonalregnskapet og satellittregnskapet for turisme. Blant annet vil opplegget for å beregne utviklingen i utlendingenes konsum i faste priser bli forbedret ved at vi da kan benytte den generelle metoden som benyttes for deflatering av tallstørrelser i nasjonalregnskapet. Dette gir et bedre grunnlag for konsistenssjekk mot aktuelle volumindikatorer.

I kapittel 2 i dette notatet omtales de viktigste kildene for utlendingenes forbruk, besøk og overnattinger i Norge. Kapittel 3 er konsentrert om beregning av nivåetall for utlendingenes konsum i Norge for året 1995. I kapittel 4 presenteres en vurdering av årlig utvikling i utlendingenes konsum i Norge på bakgrunn av turiststatistikken, og et opplegg for å vurdere løpende månedlig/kvartalsvis utvikling.

2. Litt om de viktigste kildene

2.1 Forbruksundersøkelser for turister

Transportøkonomisk institutt gjennomførte i 1995/96 omfattende forbruksundersøkelser for turister i Norge. Undersøkelsene er delt inn i en sommerundersøkelse for ferie- og fritidsreisende, en vinterundersøkelse for ferie- og fritidsreisende, samt en undersøkelse for forretningsreiser. Sommerferieundersøkelsen 1995 ble gjennomført med to ulike metodiske tilnærminger; med intervjuer på 7 ulike steder inne i landet, supplert med intervjuer av utreisende utlendinger ved grensen.

Stedsundersøkelsen registrerte i alt 891 svar fra nordmenn og 2767 svar fra utlendinger. Ved hjelp av data fra intervjuene kartlegges forbruket per gjestedøgn fordelt på ulike forbrukskategorier for ulike grupper turister.

I grensepasseringsundersøkelsen ble det spurt etter totalforbruk på reisen i Norge og forhåndsbetalte utgifter. Grensepasseringsundersøkelsen registrerte i alt 1831 utlendinger. Resultatene fra grensepasseringsundersøkelsen har blitt sammenholdt med resultater fra stedsundersøkelsen. Grovt sett stemmer resultatene fra de to ulike metodiske undersøkelsene godt overens, se *Haukeland og Grue (1996)*.

Forbruksundersøkelsen blant vinterferieturister ble gjennomført i vintermånedene 1996 (Jean Hansen, 1996). Vinterundersøkelsen hadde om lag samme opplegg som sommerundersøkelsen; med intervjuer på steder inne i landet og ved grensen. Undersøkelsen blant kurs- og konferansedeltakere i samme tidsrom, omfattet ikke utlendinger.

Oppland Distriktshøgskole gjennomførte sommeren 1995 en undersøkelse blant norske og utenlandske ferieturister i Ottadalen. Undersøkelsen omfattet i alt 1263 intervjuer av nordmenn og 1115 intervjuer av utlendinger. Metodeopplegg og resultater fra undersøkelsen i Ottadalen er dokumentert i «*Reiselivsundersøkelsen i Ottadalen sommeren 1995*» (Flogenfjeldt jr. og Onshus, 1996).

Felles for forbruksundersøkelsene er at de gir forbruksutgifter per gjestedøgn. For å kunne utnytte data fra forbruksundersøkelsene i beregninger av utlendingenes samlede konsum i Norge, er det nødvendig med statistikk som gir oversikt over det totale antallet utenlandske gjestedøgn i Norge. Gjestedøgnene må være fordelt på overnattingsform, med samme gruppering av overnattingsformer som i forbruksundersøkelsen.

2.2 Gjestestatistikk

Gjestestatistikken som utarbeides av Transportøkonomisk institutt (bl.a. beskrevet i Rideng, 1996), gir en oversikt over den utenlandske turisttrafikkens volum og struktur. Gjestestatistikken bygger dels på innsamlet statistikk, dels på manuelle registreringer ved grensepassering og dels på intervjuundersøkelser av et utvalg utenlandske feriegjester. Alle registreringer/intervjuer foretas ved utreisen fra Norge. Sommeren 1994 ble en prøvesesong for registreringssystemet, mens 1995 er det første året med gjestestatistikk for hele året. Fra og med 1995 er det gjennomført gjestestatistikk hvert år, men omfanget av statistikken varierer fra år til år. Omtalen nedenfor gjelder statistikken for 1995 (siden 1995 er det året det ble gjennomført forbruksundersøkelser for turister).

Statistikken omfatter i 1995 grensepasseringer ved utreise med ferge, tog, fly og med kjøretøyer på vei. I utgangspunktet omfatter gjestestatistikken alle utreiser fra Norge. I 1995 er det imidlertid kun ferie- og fritidsreisende utlendinger som tas med i de tallene som publiseres.¹

Statens vegvesen, Vägverket i Sverige og de norsk-finske tollstasjonene har foretatt tellinger av kjøretøyer på vei ut av Norge. Fordeling på kjøretøytype og nasjonalitet er estimert på bakgrunn av 37 registreringsdager. I tillegg er det foretatt 2188 intervjuer ved grensestasjonene på veg for å kartlegge reiseformål, personbelegg, reisesens varighet og overnattingsmåter. Kvaliteten på vegstatistikken regnes som god, selv om det alltid vil være en viss usikkerhet knyttet til denne typen utvalgsundersøkelser. Fergestatistikken fanger opp utreiser med alle seks fergeselskaper som driver rutetrafikk mellom Norge og utlandet². Fergeselskapene rapporterer antall passasjerer fordelt på nasjonalitet, type kjøretøy, antall svippturpassasjerer og, for noen ruter, oppholdets varighet. I tillegg er det foretatt intervjuer av passasjerer på et utvalg fergeavganger. Alt i alt er det et beskjedent antall utenlandske passasjerer med ferge som ikke fanges opp av fergestatistikken, og kvaliteten på fergestatistikken anses som god.³

Når det gjelder utreiser med tog, har Norges Statsbaner heldekkende tellinger av antall personer utreist på de tre forbindelsene det er gjennomgående tog. Et beskjedent antall passasjerer som reiser med lokaltog eller buss over grensen (Storlien stasjon) og videre med tog herfra, faller utenom statistikken. Fordelingen av passasjerer på reiseformål og nasjonalitet er foretatt på bakgrunn av et lavt antall intervjuer, og må anses som svært usikker. I denne sammenheng er ikke nasjonalitetsfordelingen for utlendinger av betydning, så lenge vi kan skille mellom nordmenn og utlendinger. Det er imidlertid grunn til å anta at også fordelingen på nordmenn og utlendinger er usikker, men ikke så usikker som den videre fordelingen av utlendinger på ulike nasjonaliteter. Luftfartsverket har statistikk over totalt antall passasjerer avreist med rutefly til utlandet, samt statistikk over charterreiser fra utlandet til Norge. Dataene for rutefly er nasjonsfordelt på bakgrunn av en reisevaneundersøkelse for fly fra 1992. Det er i tillegg foretatt er mindre antall intervjuer av utenlandske feriegjester ved utreise fra Fornebu. Under ett, anses ikke statistikken for fly å gi tilfredsstillende kvalitet.

Statistikken omfatter også utenlandske passasjerer på cruiseskip som tar en tur på land (dagsturister). Antall utenlandske "cruisedager i land" er estimert på bakgrunn av opplysninger fra havnestyrene langs kysten om antall cruiseanløp og antall passasjerer ved hvert anløp.

Utlendinger som krysser norsk grense med egen lystbåt, til fots, med rutebuss, sykkel eller privat fly er ikke med i statistikken. Disse utgjør imidlertid en lav andel av den totale utenlandske reisetrafikken.

2.3 Overnattingsstatistikk

Overnattingsstatistikk gir oversikt over antall norske og utenlandske gjestedøgn ved innenlandske kommersielle overnattingssteder, som hoteller, campingplasser, etc. Overnattingsstatistikk er viktig for beregninger av utlendingenes forbruk på to ulike måter:

¹ Gjestestatistikken for 1997 og 1998 oppgir estimerer også for antall utenlandske forretningsreiser i Norge, men gjestestatistikken for 1997 omfatter kun grensepasseringer på vei og ferge (de fleste forretningsreisende reiser med fly).

² Med unntak av en rute mellom Bergen og Færøyene/Island, som går en gang ukentlig i månedene juni-august.

³ Fra og med 1998 ble fergestatistikken overtatt av Statistisk sentralbyrå.

- 1) Overnattingsstatistikk kan benyttes for å fordele kommersielle overnattingstjenester på nordmenn og utlendinger.
- 2) Overnattingsstatistikk kan, i kombinasjon med forbruksdata for turister, brukes til å beregne totaltall for utlendingenes konsum i Norge.

Overnattingsstatistikken publiseres løpende med månedlige data⁴ og kan derfor også benyttes til å belyse *utviklingen* i antallet overnattinger ved kommersielle overnattingssteder i Norge.

Tilgjengelig overnattingsstatistikk er hotellstatistikk og campingstatistikk fra Statistisk sentralbyrå, samt statistikk over antall overnattinger ved Norske Vandrerhjem og på hyttene til Den Norske Turistforening (DNT). Fra og med 1998 utarbeider Statistisk sentralbyrå også en hyttegrendstatistikk som gir antall gjestedøgn ved hyttegrender i Norge.

Hotellstatistikken gir månedlige opplysninger om antall gjestedøgn etter nasjonalitet og formål; ferie/fritid, kurs/konferanse, forretningsreiser og langtidskontrakt (skoleelever mv.). Statistikken gir også opplysninger om kapasitet og losjioversettning; det vil si omsetning knyttet til overnatting (andre inntekter er holdt utenfor). Statistikken omfatter alle hoteller, moteller, pensjonater etc. med 20 senger eller mer. Små hoteller faller altså utenfor statistikken, men beregninger utført av Statistisk sentralbyrå antyder at statistikken dekker minst 95 prosent av antall gjestedøgn ved alle norske hoteller.

Campingstatistikken gir månedlige opplysninger om antall gjestedøgn etter nasjonalitet og overnattingsmåte; telt/vogn og campinghytte. For årene 1989-1997 omfatter statistikken alle campingplasser med en kapasitet på 8 hytter eller mer. Disse plassene antas å utgjøre om lag 60 prosent av alle campingplasser og om lag 80 prosent av alle gjestedøgn ved norske campingplasser. Fra og med 1998 ble statistikken utvidet ved at den nå dekker hele året, i motsetning til tidligere da det bare ble utarbeidet campingstatistikk for månedene mai-september. Dessuten er det nå et økt antall campingplasser som inngår i statistikken.

En nærmere beskrivelse av Statistisk sentralbyrås hotellstatistikk og campingstatistikk sett i forhold til bruk av denne statistikken for beregning av turistkonsum, er gitt i Evensen og Sørensen (1997), avsnitt 4.2.

Hyttegrendstatistikk er utarbeidet fra og med 1998. Statistikken dekker overnattinger ved kommersielt utleide hytter innenfor såkalte hyttegrender. Med hyttegrender menes bo-enheter som er tilrettelagt for selvstell og organisert som en samling av enkeltstående bo-enheter, men ikke i et leilighetskompleks. Hyttegrendene må være drevet under en felles ledelse med egen resepsjon, men graden av service på hyttene er vanligvis begrenset. Hytter som tilknyttet et hotell eller en campingplass er inkludert i henholdsvis hotellstatistikken eller campingstatistikken, og ikke i hyttegrendstatistikken.

Det blir også utarbeidet statistikk over antall overnattinger på overnattingssteder (hytter m.v.) tilknyttet Den Norske Turistforening (DNT) og Norske Vandrerhjem. Overnattingene er fordelt etter nasjonalitet, med unntak av overnattingene på DNT's selvbetjente (og ubetjente hytter). DNT's oversikt over overnattinger ved DNT-hytter dekker ikke de hyttene som ikke styres fra Oslo.

Merk at ved bruk av overnattingsstatistikk til å beregne totaltall for utlendingenes konsum i Norge, jamfør pkt. 2 over, er det viktig å ta forbehold om at overnattingsstatistikk kun dekker kommersielle overnattinger, og til nå heller ikke har hatt full dekningsgrad for de kommersielle overnattingsstedene. Før 1998 dekker statistikken ikke overnattinger på kommersielt leide hytter utenom hytter tilknyttet hoteller eller campingplasser, og ikke overnattinger på campingplasser utenom sommersesongen. Fra og med 1998 mangler bl.a. fortsatt overnattinger på kommersielt leide hytter utenom hytter i hytte

⁴ Med unntak av overnattingsstatistikk for overnattingsstedene til Den Norske Turistforening og Norske Vandrerhjem som publiseres årlig.

grender og hytter tilknyttet hoteller eller campingplasser. For å få fange opp utenlandske overnattinger utenom det som dekkes av overnattingsstatistikk, må man benytte andre kilder. Per dags dato er det kun gjestestatistikken til TØI som gir informasjon om utenlandske overnattinger utenom overnattingsstatistikken.

3. Beregning av nivåfall for 1995

3.1 Presentasjon og vurdering av data fra forbruksundersøkelsene for turister

TØI's forbruksundersøkelse for turister sommeren 1995 gir følgende data for feriereisende utenlandske turister:

Tabell 3.1. Utenlandske ferieturister. Gjennomsnittlige forbruksutgifter etter overnattingsform, sommeren 1995. Kroner per gjestedøgn

	Alle	Hotell o.l.	Hytte	Fam./ venner	Camping	»Vill- camp»	Bobil på camp.pl.	Bobil utenf. camp.pl.	Annet
Total forbruksutgift	520	918	368	429	367	328	462	342	511
Forhåndsbetalt utgift i alt	177	471	90	98	42	22	69	51	207
Transport, forhåndsbetalt	88	215	38	73	30	16	49	29	99
Overnatting, forhåndsbetalt	64	184	41	14	7	2	8	10	94
Andre forhåndsbet. utgifter	25	72	11	11	5	4	12	12	14
Utgifter på reisen i Norge, i alt	343	447	278	331	325	306	393	291	304
Transport	91	86	74	99	94	108	141	134	69
Fly	6	13	1	22	1	5	4	0	7
Båt/ferge	18	13	12	13	18	31	26	35	20
Tog	8	22	2	14	1	0	3	0	4
Bensin	47	23	50	27	63	63	93	85	30
Parkering etc.	6	5	7	6	8	6	8	12	2
Taxi	1	2	1	4	0	0	0	1	1
Andre utgifter	5	8	1	13	3	3	7	1	5
Overnatting	69	127	67	15	81	33	42	2	49
Servering	60	106	34	78	37	43	30	33	54
Restaurant	40	82	19	42	19	20	17	20	32
Kafe o.l.	11	15	8	25	9	11	7	4	12
Grill, kiosk	9	9	7	11	9	12	6	9	10
Varekjøp	89	89	72	102	84	95	131	91	86
Daglivarer	38	19	44	47	47	63	55	48	37
Kioskvarer	6	7	4	11	4	9	11	4	6
Suvenirer o.l.	28	41	16	23	16	17	46	21	24
Sport, foto etc.	4	4	3	7	5	2	5	9	4
Klær og sko	13	18	5	14	12	4	14	9	15
Aktiviteter	18	20	20	20	16	16	27	13	14
Underholdning	2	4	2	3	1	2	2	0	4
Museer, utstillinger	10	12	8	13	7	9	17	9	8
Familiepark o.l.	1	1	1	1	1		4	1	1
Idrettsanlegg o.l.	2	1	4	1	3	3	0	1	1
Jakt, fiske m.m.	3	2	5	2	4	2	4	2	0
Andre utgifter	16	19	11	17	13	11	22	18	32
Porto, telefon	8	11	5	7	6	5	15	9	12
Kart mv.	3	3	2	3	2	3	5	4	2
Personlig pleie	0	0	0	1	0	0	0	1	1
Andre utgifter	5	5	4	6	5	3	2	4	17

Kilde: Transportøkonomisk institutt

Tabellen gjengir de mest detaljerte opplysningene sommerundersøkelsen til TØI (Haukeland og Grue, 1996).

Forbruksundersøkelsen for vinterturister som TØI gjennomførte vinteren 1996 (Jean-Hansen, 1996, side 12) gir ikke like detaljerte data for utenlandske feriereisende som den tilsvarende sommerundersøkelsen:

Tabell 3.2. Utenlandske ferieturister. Gjennomsnittlige forbruksutgifter etter overnattingsform, vinteren 1996. Kroner per gjestedøgn

	Alle	Hotell o.l.	Leid hytte	Egen hytte	Fam./venner	Camping	Annet
Total forbruksutgift	628	702	577		688	646	741
Forhåndsbetalt utgift i alt	311	375	268		103	123	312
Transport, forhåndsbetalt		145	58				
Overnatting, forhåndsbetalt		195	174				
Andre forhåndsbetalte utgifter		33	36				
Utgifter på reisen i Norge, i alt		328					
Transport		22	24				
Fly		0	1				
Båt/ferge		4	6				
Tog		2	0				
Bensin		8	12				
Parkering etc.		0	1				
Taxi		4	3				
Andre utgifter		4	1				
Overnatting		51	21				
Servering		56	53				
Restaurant		33	24				
Kafe o.l.		17	20				
Grill, kiosk		6	9				
Varekjøp		69	71				
Daglivarer		21	36				
Kioskvarer		7	6				
Suvenirer o.l.		12	5				
Sport, foto etc.		17	16				
Klær og sko		12	7				
Aktiviteter		120	130				
Underholdning		3	1				
Museer, utstillinger		1	0				
Svømmehall		5	2				
Heiskort		78	91				
Leie av skiutstyr		33	36				
Andre utgifter		10	9				
Porto, telefon		5	4				
Reisehåndbøker, kart		1	0				
Personlige utgifter for øvrig		1	1				
Andre utgifter		3	4				

Kilde: Transportøkonomisk institutt

Vinterundersøkelsen gir en klart høyere forbruksutgift per gjestedøgn enn den tilsvarende sommerundersøkelsen. Forbruksutgiften per gjestedøgn er høyest i vinterundersøkelsen for alle overnattingssegmenter, med unntak av hotell. Spesielt er utgiftene til aktiviteter høyere enn i sommerundersøkelsen, noe som først og fremst skyldes utgifter til heiskort og leie av skiutstyr.

Forbruksundersøkelsen for turister sommeren 1995 dekker altså sommersesongen, mens vinterundersøkelsen kun dekker vinterturisme. Sommersesongen defineres i ulike typer overnattingsstatistikk mv. som månedene mai-august. Vintersesongen omfatter månedene januar-april, mens høstsesongen dekker månedene september-desember. Forbruket til utlendinger som besøker Norge i høstsesongen er altså ikke dekket i noen av undersøkelsene.

Forbruksundersøkelsene fanger heller ikke opp utenlandske forretningsreisende. Når det gjelder utenlandske forretningsreisende, har vi sett på forbruket til denne gruppen av utenlandske besøkende i avsnitt 3.4.

I første omgang ønsker vi da å begrense beregningene av utlendingenes konsum til å omfatte det samlede forbruket til *utenlandske ferieturister*.

I forkant av beregningene er det formålstjenlig å stille følgende spørsmål:

I hvilken grad er resultatene fra sommer- og vinterundersøkelsen til TØI representative for alle utenlandske ferieturister som besøkte Norge i hhv. sommer- og vintersesongen 1995?

Svaret på dette spørsmålet er avgjørende for de forbehold vi må ta i beregningene. Nedenfor ser vi først på i hvilken grad sommerundersøkelsen er representativ for alle utenlandske ferie- og fritidsreisende som besøkte Norge sommeren 1995. Deretter vurderer vi i hvilken grad vinterundersøkelsen er representativ for alle de utenlandske ferie- og fritidsreisende som besøkte Norge i vintersesongen. Til slutt trekker vi frem noen usikkerhetsmomenter som gjelder begge undersøkelsene, og/eller usikkerhet i forhold til beregning av totaltall for året som helhet.

3.1.1 Vurdering av sommerundersøkelsen

Sommerundersøkelsen gir 2767 svar for utenlandske turister, der ulike typer overnattingskategorier og ferietyper er fanget opp, og en rekke ulike nasjonaliteter. Utvalget for enkelte nasjonaliteter er litt lite, noe som gir større usikkerhet i resultatene for disse nasjonalitetene isolert. Sett under ett for alle utenlandske turister, er utvalget ganske stort. Men pga. den store variasjonen i ferieformer for turister i Norge, er likevel usikkert om utvalget er representativt for alle utenlandske turister som besøkte Norge denne sommeren. Nedenfor skal vi vurdere dette nærmere.

Jamfør avsnitt 2.1, gjennomførte Høgskolen i Lillehammer (HiL) samme sommer en forbruksundersøkelse blant turister i Ottadalen. En sammenligning av resultatene i undersøkelsene til TØI og HiL, kan gi en vurdering av holdbarheten i resultatene i de to undersøkelsene.

Sammenligning av resultatene i undersøkelsene til TØI og HiL:

Resultatene fra undersøkelsen som HiL gjennomførte i Ottadalen, er i det store og hele sammenlignbare med resultatene fra TØI's stedundersøkelse. Forbruksdataene fra undersøkelsen i Ottadalen gir om lag det samme forbruksmønsteret som undersøkelsen til TØI, men total forbruksutgift er lavere. Dette er også å forvente, da Ottadalen er et lavkostnadssted i forhold til noen av de stedene som er med i TØI's undersøkelse.

Tabellen nedenfor gir en sammenligning av gjennomsnittlig gjestedøgnforbruk for utenlandske turister i Norge sommeren 1995 målt i hhv. undersøkelsen til TØI og HiL. Tabellen gjengir resultatene for utvalgte overnattingskategorier i Flogenfjeldt og Onshus (1996), side 38. Forhåndsbetalte utgifter er holdt utenfor.

Tabell 3.3. Gjennomsnittlig gjestedøgnforbruk for utenlandske turister sommeren 1995 målt i undersøkelsene til HiL og TØI. Kroner

	Forbruk, HiL	Forbruk, TØI
Alle overnattingskategorier	265	344
Herav:		
Hotell, motell	351	344
Bobil på campingplass	206	393
Bobil utenfor campingplass	314	288
Slekt/venner	227	320
Annet	171	305

Kilde: Høgskolen i Lillehammer

TØI skiller ikke mellom overnatting ved egen/lånt hytte og leid hytte, noe som kan gi store forskjeller i forbruksutgifter. Spesifisering av overnattingskategori innenfor camping og på hytte er mer detaljert i OiH's undersøkelse. Vi ser at med unntak av overnattingskategoriene "hotell, motell" og "bobil utenfor campingplass" er forbruksutgiftene per gjestedøgn en del høyere i TØI's enn i OiH's undersøkelse.

De stedene som omfattes av stedsundersøkelsen til TØI, er Oslo, Bergen, Lillehammer, Geiranger, Lofoten og Kragerø/Kristiansand, dvs. typiske feriesteder for utenlandske turister om sommeren (kanskje med unntak av Kragerø/Kristiansand, som er et mer typisk feriested for norske turister). En hypotese er at siden besøket på disse stedene er så stort i sommersesongen, kan dette skru prisene opp, og gi høyere forbruksutgifter enn det som er representativt for landet som helhet. Særlig gjelder dette prisene på overnatting. Man vet jo også at overnattingsprisene i de større byene er høyere enn i resten av landet. Tilbudet rettet mot turister er også gjerne større på slike typiske turiststeder, noe som gir turistene større forbruksmuligheter og trekker opp forbruksutgiftene.

Det er verdt å nevne at undersøkelsen i Ottadalen ikke kun omfatter intervjuer nede i dalen, men også ved overnattingssteder i Jotunheimen som Gjendesheim/Maurvangen. Dette er ikke ubetydelige steder i turistsammenheng, og det betyr at undersøkelsen blant annet fanger opp utlendinger som besøker norske fjellområder, en type turisme som ikke kan ventes å ha blitt fanget opp i undersøkelsen til TØI. OiH mener å ha belegg for å hevde at det finnes mange steder i Norge med lavere standard- og kvalitetsklasse, både på overnattingstilbudet og på det øvrige tilbud, enn undersøkelsen i Ottadalen. En nærliggende hypotese er at dersom Ottadalen, eller et annet sted med tilsvarende eller lavere tilbud rettet mot turister hadde vært inkludert i TØI's undersøkelse, kunne det resulterte i en lavere gjennomsnittlig total forbruksutgift for de utenlandske turistene sett under ett. OiH mener derfor at mer typiske lavkostnadssteder også burde vært representert i undersøkelsen til TØI.

Turistene i undersøkelsen til OiH og stedsundersøkelsen til TØI ble spurt om "forbruket i går". Turistene kan ha oppholdt seg på et annet sted dagen i forveien enn der de ble intervjuet. Tabell 6.1 i Haukeland og Grue (1996) gir forbruksutgiftene fordelt på ulike *stedstyper*, der kategoriseringen er gjort med utgangspunkt i informantenes opplysninger om hva slags sted de oppholdt seg dagen i forveien.

Tabell 3.4. Gjennomsnittlige forbruksutgifter for utenlandske ferieturister, ulike stedstyper, sommer 1995. Kroner per gjestedøgn

	Storby	Mindre by	Landdistrikt	"På reise"
Total forbruksutgift	686	594	472	512
Forhåndsbetalt utgift i alt	252	241	139	188
Direkte utgift på reisen i Norge, i alt	434	352	333	325

Kilde: Transportøkonomisk institutt

Jamfør Haukeland og Grue (1996) er resultatene i tabellen ikke vektet med overnattingsfordeling og nasjonalitet, fordi man ikke kjenner fordelingen på disse variablene innenfor hver enkelt stedskategori. Tabellen gir likevel klare indikasjoner på at forbruket til turister som har besøkt byområdene, spesielt storbyene, har en klart høyere forbruksutgift per gjestedøgn enn turister som har besøkt landdistrikter eller har vært på reise dagen før.

Av denne grunn vil det være mest relevant å sammenligne resultatene fra Ottadalen med resultatene for de utenlandske turistene i TØI's undersøkelse som har besøkt et landdistrikt, eller har vært på reise dagen før. En slik sammenligning viser at TØI's undersøkelse fortsatt kommer høyere ut enn HiL. Det kan sannsynligvis fortsatt forklares ved at de utlendingene som er fanget opp i Ottadalen i stor grad har oppholdt seg i områder med et relativt sett lavere tilbuds- og kostnadsnivå enn i TØI's undersøkelse.

TØI's undersøkelse ved grensen gir imidlertid ikke indikasjoner på at gjestedøgnforbruket for feriereisende utlendinger gitt ved stedsundersøkelsen er for høyt. Tvert imot, grenseundersøkelsen ga et så vidt, men ikke signifikant, høyere nivå på total forbruksutgift i Norge enn den tilsvarende stedsundersøkelsen. (Se Haukeland og Grue (1996), side 17.) Tatt i betraktning usikkerheten i både stedsundersøkelsen og grenseundersøkelsen, er ikke forskjellen stor nok til å uttale noe faglig kvalitativt om den målte forskjellen.

HiL har i tillegg til å foreta intervjuer delt ut et dagbokskjema, hvor turistene bes fylle ut forbruket neste døgn: Det ble mottatt dagbokskjema fra 438 av i alt 802 skjemaer delt ut til utlendinger.

Resultatene fra dagbokskjemaene viser et gjennomgående høyere gjennomsnittlig gjestedøgnforbruk enn intervjuundersøkelsen, uten at det oppgis eksplisitt svar for utlendinger. Det kan være mange grunner til dette avviket, blant annet at turistene fort glemmer hva de brukte pengene på i går. Spesielt gjelder dette småinnkjøp. Men en slik systematisk skjevhet i resultatene p.g.a. «hukommelsessvikt» vil i så fall gjelde for resultatene i både HiL's og TØI's undersøkelse.

Sett under ett, er det usikkerhet knyttet til alle typer utvalgsundersøkelser. Det er vanskelig på bakgrunn av det foreliggende datamaterialet å trekke konklusjoner om i hvorvidt det gjennomsnittlige forbruket per gjestedøgn i Norge målt i TØI's sommerundersøkelse er for høyt eller lavt i forhold til representativt forbruk for alle utenlandske ferieturister som besøkte Norge sommeren 1995.

3.1.2 Vurdering av vinterundersøkelsen

Vinterundersøkelsen er konsentrert om steder der man finner skiturister, og da først og fremst alpine skiturister, mens bl.a. byområder ikke er dekket. Dette betyr sannsynligvis at skiturister er overrepresentert i undersøkelsen i forhold til alle utenlandske ferieturister i Norge.

Undersøkelsen som ble gjennomført ved grensen gir en lavere gjennomsnittlig forbruksutgift per gjestedøgn enn den tilsvarende stedsundersøkelsen, med unntak av hotellturister. Dette kan forklares ved at hotellturister som har besøkt byområder ikke er med i stedsundersøkelsen. Byområdene har gjerne høyere overnattingspriser og et større vare- og tjenestetilbud enn i resten av landet, noe som trekker opp forbruksutgiftene for turister i byene i forhold andre steder.

3.1.3 Andre usikkerhetsmomenter

Dagsturister

Hverken sommerundersøkelsen eller vinterundersøkelsen til TØI omfatter utenlandske dagsturister. Denne gruppen utlendinger skal imidlertid også inngå i våre beregninger av utlendingers konsum i Norge. Eksempler på utenlandske dagsturister i Norge er svensker på handletur over grensen til Norge og forbruket til utenlandske cruisepassasjerer som går i land i Norge.

En spesiell kategori utenlandske turister er utlendinger som reiser med Hurtigruta eller andre norske skip i cruiseskipkategorien. Hurtigruta har blitt en betydelig attraksjon for utenlandske turister, og det er også en økning i cruiseskip som legger til land i Norge. Ofte er dette reiser som blir kombinert med ferier på land i Norge, men det kan også være reiser der alle overnattinger blir foretatt ombord. Turistene har oftest anledning til å gå i land ved opphold i havner, etc. "Landbesøkene" til turister som reiser med Hurtigruta og andre skip som blir drevet av norske rederier, kan imidlertid ikke kategoriseres som utenlandske dagsturister, fordi Hurtigruta og andre norske skip per definisjon blir betraktet som norsk område. Overnattinger på slike skip må altså betraktes som overnattinger i Norge. Imidlertid kan det være visse praktiske problemer forbundet med registrering av overnattingene og/eller forbruket til denne gruppen turister. Overnattinger på transportmidler generelt, fanges ikke opp av overnattingsstatistikken. I hvilken grad forbruksundersøkelsene til TØI kan ha fanget opp forbruksutgiftene til turister i denne kategorien er usikkert.

Forhåndsbetalte utgifter

Videre er det stor usikkerhet knyttet til hvor stor del av de oppgitte forhåndsbetalte utgiftene som er relatert til forbruk i Norge. I nasjonalregnskapets tall for utlendingenes konsum i Norge, som vi jo ønsker å sammenligne våre beregninger med, skal kun utgifter betalt i Norge inngå. I denne sammenheng kan dette være betalinger direkte fra den utenlandske turist, eller fra en utenlandsk turoperatør på vegne av den utenlandske turist. I de endelige resultatene fra TØI er oppgitte forhåndsbetalte utgifter totalt vektet med andelen reisedager i Norge av antall reisedager totalt. Dette betyr at for en utlending som har tilbrakt hele ferien i Norge, vil alle de forhåndsbetalte utgiftene i TØI's undersøkelse bli ført opp som forhåndsbetalte utgifter for forbruk i Norge. I virkeligheten er det sannsynlig at en stor del av de forhåndsbetalte utgiftene er knyttet til provisjon til den utenlandske turoperatøren, og en del til transport til og fra Norge med et utenlandsk flyselskap. Dette er ikke utgifter som tilfaller norsk økonomi. Det vil normalt være en god del av de forhåndsbetalte utgiftene som ikke er knyttet til forbruk i Norge, og som vi derfor ønsker å holde utenfor ved sammenligninger med valutastatistikken. I våre beregninger av utlendingers konsum i Norge vil det derfor være rimelig å legge til grunn et litt lavere tall for forhåndsbetalte utgifter som skal regnes som forbruk i Norge enn det oppgitte tallet for forhåndsbetalte utgifter i forbruksundersøkelsene.

Sammenlignbare overnattingskategorier

Når vi skal sammenholde data fra forbruksundersøkelsen med data for antall gjestedøgn i følge overnattingsstatistikk, er det viktig at inndelingen i ulike overnattingskategorier i forbruksundersøkelsene og overnattingsstatistikken er sammenlignbare. Her er det ikke sikkert at det turistene har oppgitt som overnattingskategori i forbruksundersøkelsene stemmer overens med de etablerte standardene i overnattingsstatistikken. For eksempel kan det være at mange utlendinger oppgir overnattingsformen som «hytte» i tilfeller der «hytta» i følge overnattingsstatistikken er inkludert i hotell- eller campingkategorien fordi den er drevet av hhv. et hotell eller en campingplass.

Usikkerhet med hensyn på overnattingskategorien vil også medføre økt usikkerhet i hovedresultatene for alle utenlandske feriereisende fra undersøkelsen, fordi resultatene er vektet med antall gjestedøgn i ulike overnattingskategorier (jamfør Haukeland og Grue (1996), side 1, 12 og 34)

3.1.4 Høstsesongen

Som vi alt har nevnt, er de utlendinger som besøkte Norge i høstsesongen ikke dekket. Selv om antallet utenlandske ferieturister som besøkte Norge i høstsesongen i forhold til året i alt er beskjedent, gir dette likevel økt usikkerhet i forhold til beregning av tall for året 1995 sett under ett.

3.2 Data for antall gjestedøgn

I følge Rideng og Haukeland (1996) besøkte om lag 2,3 millioner utenlandske feriegjester Norge i løpet av 1995. Disse overnattet i gjennomsnitt 8 gjestedøgn i Norge, noe som gir i alt 19 millioner utenlandske gjestedøgn i Norge i 1995. I tillegg kommer om lag 835 000 dagsturister; dvs. turister som besøker Norge en dag uten å overnatte, og 110 000 cruisepassasjerer.

Tabellen nedenfor gjengir beregnet antall utenlandske gjestedøgn i 1995 etter overnattingsmåte i Rideng og Haukeland (1996), side 15.

Tabell 3.4. Utenlandske gjestedøgn etter overnattingsmåte. 1995

Overnattingsmåte	Prosentandel	Antall gjestedøgn. Millioner
I alt	100	19,0.
Hotell/pensjonat	22	4,2
Hytte	33	6,3
Slekt/venner	17	3,2
Camping	23	4,3
Villcamping	3	0,6
Annet	2	0,4

Kilde: Transportøkonomisk institutt

1,6 millioner feriegjester besøkte og overnattet i Norge i sommersesongen 1995. Gjennomsnittlig oppholdslengde for de utenlandske feriegjestene var 9 dager, slik at det samlede antallet gjestedøgn i sommersesongen ble 14,6 millioner⁵, dvs. omlag 77 prosent av de utenlandske feriegjestedøgnene for året i alt.

Videre var det om lag 17 prosent av de utenlandske feriegjestene som besøkte Norge i vintermånedene og bare 5 prosent i høstmånedene⁶. Dette gir om lag 3,2 millioner gjestedøgn i månedene januar-april og nær 1 million gjestedøgn i høstsesongen.

⁵ Rideng og Haukeland (1996), side 22.

⁶ Rideng, Arne (1996): Gjestestatistikk. Årsoversikt 1995. Noen hovedresultater fra beregninger av den utenlandske ferietrafikken i Norge 1995, Arbeidsdokument av 29 mars 1996, Transportøkonomisk institutt, side 3.

TØI gir ingen eksplisitt og samlet fremstilling av fordelingen av de utenlandske feriegjestedøgnene i alt fordelt på overnattingsform innen hver av de tre sesongene. Men ved bruk av enkeltopplysninger i tekst og tabeller kombinert med enkelte grove forutsetninger, kan vi sette opp følgende tabell⁷:

Utenlandske feriegjestedøgn i Norge 1995

Overnattingsmåte	Året 1995 i alt		Vintersesongen (januar-april)		Sommersesongen (mai-september)		Høstsesongen (oktober-desember)	
	Prosent- andel	Antall gjeste- døgn. Millioner	Prosent- andel	Antall gjeste- døgn. Millio- ner	Prosent- andel	Antall gjeste- døgn. Millio- ner	Prosent- andel	Antall gjeste- døgn. Millio- ner
I alt	100	19,0	17	3,2	78	14,7	5	1,0
Hotell/pensjonat	22	4,2	3	0,6	16	3,7	3	0,6
Hytte	33	6,3	9	1,6	24	4,3	0	0,1
Slekt/venner	17	3,2	3	0,5	13	2,2	1	0,2
Annet	28	5,3	2	0,4	25	4,5	1	0,2
Herav camping ¹		4,3				3,8		

¹Ekskl. «villcamping»

Kilde: Transportøkonomisk institutt

I tabellen over er camping slått sammen med «annet». Resultatene i denne tabellen må regnes som meget usikre og må tolkes med stor varsomhet.

For å vurdere påliteligheten i gjestestatistikken, har vi for de overnattingskategorier som er representert i overnattingsstatistikken, forsøkt å sammenligne resultatene fra gjestestatistikken med resultatene for tilsvarende overnattingskategorier fra overnattingsstatistikk.

Overnattingskategorien «hotell» i tabellen over kan sammenlignes med antall hotellovernattinger i hotellstatistikken. Hotellstatistikken gir overnattinger etter formål (ferie/fritid og yrke) og fordeling etter nasjonalitet. Et problem med hotellstatistikken er imidlertid at den ikke gir fordeling etter nasjonalitet og formål. Hotellstatistikken gir altså svar på antall utenlandske overnattinger i alt og antall overnatting ferie/fritid i alt, men gir ikke svar på antallet utenlandske gjestedøgn knyttet til ferie/fritid.

Nedenfor har vi satt opp matriser som viser informasjon fra hotellstatistikken og anslag for en kombinasjon av gjestedøgn etter formål og etter nasjonalitet (norsk og utenlandsk) som summerer seg

⁷ Detaljerte referanser for:

- Fordeling av gjestedøgn året i alt på vinter-, sommer- og høstsesong:
Rideng (1996) side 3.
- Sommersesongen, fordeling av gjestedøgn på overnattingsform:
Haukeland og Grue (1996)
- Vintersesongen, fordeling av gjestedøgn på overnattingsform
Rideng, Arne (1996a), tabell 7.
Tabellen gir en fordeling av gjestedøgnene for reisende med vei og ferje, og ikke for utenlandske feriegjester i alt. Fordeling av gjestedøgnene for utenlandske gjestedøgn i alt er basert på et vektet snitt for reisende på vei og med ferje.

til resultatene i hotellstatistikken. Det er en matrise for hver sesong og for året i alt. Summene i de enkelte matrisene, dvs. tall med uthevet skrift, er de tallene som hotellstatistikken oppgir. Tall i skyggebelagt felt er egne anslag. Innen hver matrise er det et nær uendelig antall kombinasjons-muligheter som summerer seg til resultatene i hotellstatistikken. Anslagene må derfor betraktes som meget usikre.

Anslag for fordeling av gjestedøgn i hotellstatistikken, 1995

Antall gjestedøgn i alt (1000)

Sommersesongen

	Nordm.	Utl.	Sum
Ferie/Fritid	3339,7	1718,7	5058,4
Forretn.	1322,4	1397,9	2720,2
Sum	4662,0	3116,5	7778,6

Vintersesongen

	Nordm.	Utl.	Sum
Ferie/Fritid	2096,7	216,1	2312,8
Forretn.	995,3	1216,1	2211,4
Sum	3092,0	1432,2	4524,1

Høstsesongen

	Nordm.	Utl.	Sum
Ferie/Fritid	759,2	139,0	898,0
Forretn.	1348,6	297,7	1646,5
Sum	2107,8	436,8	2544,5

Året i alt

	Nordm.	Utl.	Sum
Ferie/Fritid	6195,5	2073,8	8269,1
Forretn.	3666,3	2911,6	6578,1
Sum	9861,8	4985,5	14847,3

Prosent

Sommersesongen

	Nordm.	Utl.	Sum
Ferie/Fritid	42,9	22,1	65,0
Forretn.	17,0	18,0	35,0
Sum	59,9	40,1	100,0

Vintersesongen

	Nordm.	Utl.	Sum
Ferie/Fritid	46,3	4,8	51,1
Forretn.	22,0	26,9	48,9
Sum	68,3	31,7	100,0

Høstsesongen

	Nordm.	Utl.	Sum
Ferie/Fritid	29,8	5,5	35,3
Forretn.	53,0	11,7	64,7
Sum	82,8	17,2	100,0

Året i alt

	Nordm.	Utl.	Sum
Ferie/Fritid	41,7	14,0	55,7
Forretn.	24,7	19,6	44,3
Sum	66,4	33,6	100,0

Kilde: Statistisk sentralbyrås hotellstatistikk og egne anslag.

Gjestestatistikken oppgir antall hotellgjestedøgn knyttet til ferie- og fritidsreisende utlendinger til ca. 4,2 millioner for året i alt, og herav nær 2,9 millioner gjestedøgn i sommersesongen. På bakgrunn av hotellstatistikken har vi estimert antall hotellgjestedøgn knyttet til samme gruppe utlendinger ved hoteller som dekkes av hotellstatistikken til ca. 2,1 millioner for året i alt, og herav 1,7 millioner gjestedøgn i sommersesongen. Siden hotellstatistikken ikke dekker små hoteller, kan vi oppjustere det refererte anslaget til et noe høyere anslag som er ment å dekke alle hoteller. Gitt samme fordeling av overnattingene på ulike grupper turister, og gitt at hotellstatistikken dekker minst 95 prosent av antallet gjestedøgn ved norske hoteller i alt, kan anslagene over oppjusteres til ca. 2,2 og 1,8 millioner gjestedøgn, altså betydelig lavere enn de størrelsene gjestestatistikken gir.

Overnattinger ved DNT's «hytter» og ved Norske Vandrerhjem er ikke inkludert i hotellstatistikken. Mange av overnattingsstedene til DNT, for eksempel Gjendesheim i Jotunheimen, vil sikkert bli betraktet som «hotell, pensjonat» og ikke «hytte» av de utenlandske turistene som overnatter der. Det samme gjelder nok overnattingsstedene tilknyttet Norske Vandrerhjem. I 1995 var det i alt 254 000 overnattinger ved Norske vandrerhjem og DNT's betjente hytter. Ved å trekke fra dette tallet fra gjestestatistikken tall, har vi at gjestestatistikken oppgir litt i underkant av 4 millioner gjestedøgn for året i alt.

Selv om anslagene for utenlandske ferie- og fritidreisende i hotellstatistikken er meget usikre, virker anslagene basert på gjestestatistikken noe høye, tatt i betraktning at hotellstatistikken oppgir antall utenlandske gjestedøgn i alt til 4,9 for året i alt og herav 3,1 i sommersesongen. Hvis anslaget for antall gjestedøgn knyttet til ferie- og fritidsreisende utlendinger i gjestestatistikken er riktig, gir det med andre ord svært lite «rom for» gjestedøgn knyttet til utenlandske forretningsreisende.

Gjestedøgnstall knyttet til overnattingsformen «camping», ekskl. «villcamping», i gjestestatistikken kan sammenlignes med gjestedøgnstall i campingstatistikken. Campingstatistikken dekket imidlertid ikke alle campingplassene i 1995, jamfør avsnitt 2.3, og det er bare utarbeidet statistikk for sommersesongen. Campingstatistikken oppgir 2,1 millioner utenlandske gjestedøgn sommersesongen 1995. Hvis vi legger til grunn at campingstatistikken dekker om lag 80 prosent av alle utenlandske gjestedøgn på campingplasser, har vi et anslag for antall utenlandske gjestedøgn på norske campingplasser på 2,6 millioner i sommersesongen 1995. For tilsvarende gruppe turister og overnattingskategori oppgir gjestestatistikken 3,8 millioner gjestedøgn, altså en del høyere enn våre anslag basert på campingstatistikken.

For de andre overnattingskategoriene i gjestestatistikken har vi ikke statistikk som kan sammenlignes med gjestestatistikkens tall i 1995.

3.3 Beregninger for utenlandske feriegjester

3.3.1 Sommersesongen

Jamfør avsnitt 3.3, gir TØI's undersøkelser en gjennomsnittlig forbruksutgift på 520 kroner per gjestedøgn for alle utenlandske ferie- og fritidsreisende i Norge sommeren 1995. I følge HiL's undersøkelse i Ottadalen samme sommer, kan denne gjennomsnittlige forbruksutgiften på den side være noe høyt stipulert, fordi TØI stort sett har intervjuet utenlandske turister ved typiske høykostnadssteder. På den annen side er det en viss fare for at turistene fort "glemmer" en del utgifter de har hatt når de rapporterer til intervjueren. Særlig gjelder dette småinnkjøp. Siden dette usikkerhetsmomentet trekker i motsatt retning, legger vi til grunn 520 kroner som et representativt gjennomsnitt i våre beregninger.

Men en del av dette er forhåndsbetalte utgifter i utlandet som ikke vil tilfalle norsk økonomi; som provisjon til utenlandsk turoperatør, utenlandsk flyselskap mv. Disse utgiftene må holdes utenfor våre beregninger. Den delen av de forhåndsbetalte utgiftene som vil tilfalle norsk økonomi skal regnes med. Gjennomsnittlige forhåndsbetalte utgifter i alt er jamfør TØI's undersøkelse oppgitt til 177 kroner per gjestedøgn. Vi antar at av dette er ca. 115 kroner utgifter som skal tilfalle Norge (dvs. alle utgiftene til overnatting, men kun en andel av transportutgiftene). Det betyr at 62 kroner skal holdes utenfor våre beregninger. Ved å benytte gjestestatistikkens tall for antall utenlandske feriegjestedøgn sommeren 1995 i alt (14,7 millioner), gir dette et anslag på $((520-62)*14,7)$ ca. 6,7 mrd. kroner. Anslaget er meget tentativt overfor anslaget på total forbruksutgift i Norge (total forbruksutgift ekskl. den delen av de forhåndsbetalte forbruksutgiftene som skal holdes utenfor), og anslaget for antall gjestedøgn i alt.

TØI har på grunnlag av det samme tallmaterialet foretatt en tilsvarende beregning av forbruket til utenlandske ferieturister i sommersesongen, men bruker i sine beregninger forbruksvekter for antallet barn og voksne (Haukeland og Grue (1996), side 38): Det er antatt at barn under 12 år utgjorde ca. 10 prosent av det totale antallet gjestedøgn, og at forbruksutgiftene til barn under 12 år utgjorde ca. 50 prosent av forbruksutgiftene til turister over denne alderen. Totalt antall gjestedøgn er dermed

multiplisert med 0,95 for å gi et anslag på antallet gjestedøgn med full forbruksutgift.⁸ Med et gjennomsnittlig gjestedøgnforbruk på 520 kr., anslår TØI dermed utlendingens utgifter i Norge til ca. 7,25 mrd. kr. i sommersesongen. Av dette beløpet er en del forhåndsbetalt i utlandet: Forhåndsbetalt utgift per gjestedøgn er beregnet til 177 kr., noe som gir forhåndsbetalte utgifter i alt på ca. 2,5 mrd. kr.

	Totalt forbruk pr. gjestedøgn. Kr.	Totalt ant. gjestedøgn mai-sept. (1000)	Ant. gjestedøgn med "full" forbruksutgift (1000)	Utlendingenes utgifter i alt (mill.kr.)	Forhåndsbetalt utgift pr. gjestedøgn	Forhåndsbetalt utgift totalt (mill.kr.)
Alle utenlandske ferieturister	520	14665	13935	7250	177	2470
Hotell, pensj. o.l.	919	3666	3483	3200	471	1640
Hytte	367	4253	1483	1480	91	370
Familie/venner	417	2200	2090	870	97	200
Camping	350	2640	2508	880	41	100
"Villcamping"	328	293	279	90	22	10
Bobil på campingplass	463	1173	1115	520	69	80
Bobil utenf. campingplass	337	147	139	50	50	10
Annet	512	293	279	140	207	60

Kilde: Transportøkonomisk institutt

3.3.2 Vintersesongen

TØI's vinterundersøkelse ga en gjennomsnittlig forbruksutgiften for utenlandske ferie- og fritidsreisende på besøk i Norge vinteren 1996 på 628 kroner per gjestedøgn. Siden alle intervjuene er foretatt på vintersportssteder som er forbundet med et relativt høyt forbruksnivå (i tillegg til relativt lav prisøkning fra vinteren 1995 til vinteren 1996), legger vi til grunn en gjennomsnittlig forbruksutgift vinteren 1995 på 580 kroner. Noe av dette igjen er knyttet til forhåndsbetalte utgifter som ikke vil tilfalle Norge; vi antar at ca. 80 kroner skal holdes utenfor beregningene. Ved å legge til grunn et anslag på ca. 3,2 millioner utenlandske gjestedøgn knyttet til ferie- og fritidsreisende vintersesongen 1995, *har vi et anslag på forbruket til ferie- og fritidsreisende utlendinger på totalt $(3,2 * (580 - 80))$ ca. 1,6 mrd. kroner.*

3.3.3 Høstsesongen

Undersøkelsene til TØI dekker ikke høstsesongen. En rimelig forutsetning kan være at forbruksutgiftene per gjestedøgn for utenlandske ferieturister som overnattet på hotell, ikke avviker mye fra forbruksutgiftene per gjestedøgn for de utenlandske ferieturistene som overnattet på hotell i sommersesongen, osv. for de ulike overnattingskategoriene. Ved grovt sett å legge til grunn samme forbruksutgift som i sommersesongen, og et gjestedøgnanslag på 1,0 millioner gjestedøgn, *har vi at totale utgifter for ferie- og fritidsreisende utlendinger på besøk i Norge høsten 1995 var på 0,5 mrd. kroner.*

⁸ Slik vi har tolket skjemaene og TØI's beskrivelse av resultatene, er en ulik alderssammensetning allerede innarbeidet i den gjennomsnittlig forbruksutgiften. Vi er derfor usikre på hvorfor TØI har benyttet forbruksvekter slik de har gjort det i disse beregningene.

3.4 Anslag for utenlandske forretningsreisende

Hverken sommerundersøkelsen eller vinterundersøkelsen til TØI dekker utenlandske forretningsreisende.

TØI har imidlertid foretatt en forbruksundersøkelse blant *norske* forretningsreisende vinteren 1996 (*Jean-Hansen, 1996*). Gitt at forbruksutgiftene per gjestedøgn ikke er alt for forskjellige mellom norske og utenlandske forretningsreisende, kan dataene i denne undersøkelsen også si noe om forbruksutgiftene til utlendinger på forretningsreise i Norge.

TØI's undersøkelse blant norske kurs- og konferansedeltakere vinteren 1996 er gjennomført på 9 hoteller på ulike steder i landet, og de fleste næringsgruppene er dekket. Totalt 409 personer besvarte skjemaet. Resultatene av undersøkelsen gir en gjennomsnittlig total forbruksutgift for norske kurs- og konferansedeltakere på 1575 kroner per gjestedøgn.

I 1992 ble det gjennomført en undersøkelse av forbruket til utenlandske deltakere på internasjonale kongresser i Norge på oppdrag fra NORTRA (*Reislivsutvikling AS, 1992*). Undersøkelsen er omtalt i *Jean-Hansen (1996)*. 307 personer er intervjuet, herav ca. 2/3 utlendinger. Gjennomsnittlig forbruksutgift per gjestedøgn i Norge oppgis til 1790 kroner for utenlandske deltakere, og til 1656 kroner for norske deltakere. Transport til og fra kongressbyen kommer i tillegg, men for de fleste utlendinger vil dette være synonymt med transport til og fra Norge.

Hvilke konklusjoner kan vi så trekke ut fra dette? Ved å oppjustere forbruksutgiften fra NORTRA's undersøkelse i 1992 med konsumprisindeksen, får vi en gjennomsnittlig forbruksutgift per gjestedøgn på 1926 kroner målt i 1996-kroner for de utenlandske deltakerne, og tilsvarende 1782 kroner for de norske deltakerne. Dette er langt i overkant av resultatene i undersøkelsen til TØI.

En forklaring på avviket kan være at NORTRA's undersøkelse var knyttet til presitigetunge internasjonale kongresser. Det virker rimelig å anta at deltaking på slike kongresser gjerne medfører et noe høyere forbruksnivå enn det som er representativt for gjennomsnittet av alle utenlandske forretningsreisende. Av denne grunn er det rimelig å anta at gjennomsnittlige forbruksutgifter for alle utenlandske forretningsreisende i Norge er noe lavere enn denne undersøkelsen viser.

NORTRA's undersøkelse fra 1992 viser at gjennomsnittlig forbruksutgift per gjestedøgn er noe (ca. 8 prosent) høyere for de utenlandske enn for de norske konferansedeltakere. Denne forskjellen gjelder altså nordmenn og utlendinger som deltar på *de samme* konferansene. I tillegg kan det være forskjeller mellom nordmenns og utlendingers gjennomsnittlige forbruksutgifter knyttet til at den mest representative formen for kurs/konferanse, møte etc., samt de stedene forretningsreisene vanligvis blir lagt til, varierer mellom nordmenn og utlendinger. Det virker rimelig å anta at de utenlandske forretningsreisende i større grad enn norske forretningsreisende reiser til de større byene i Norge, der prisene for overnatting er høyere enn i resten av landet, og der det også er større forbruksmuligheter. Siden undersøkelsen til TØI er gjennomført på ulike steder i landet, også på steder utenom de større byene, trekker dette isolert sett i retning av at en gjennomsnittlig forbruksutgift for alle utenlandske forretningsreisende skal være høyere enn den forbruksutgiften som fremkommer i undersøkelsen til TØI.

Både undersøkelsene til TØI og undersøkelsen til NORTRA er for øvrig utvalgsundersøkelser med ganske små utvalg. Dette betyr at det er en stor grad av usikkerhet i begge undersøkelsene. Gitt de momentene til differanser som er omtalt over, gir undersøkelse likevel et relativt godt samsvar. Undersøkelsene gir også et relativt godt samsvar når et gjelder budsjettandeler for norske kurs- og konferansedeltakere (se *Jean-Hansen, 1996*, side 34).

På bakgrunn av resultatene fra undersøkelsene anslår vi at gjennomsnittlig forbruksutgift per gjestedøgn i Norge for utenlandske forretningsreisende befinner seg i intervallet 1500-2000 kroner i 1995.

Mer presist har vi kalkulert med en gjennomsnittlig forbruksutgift for utenlandske forretningsreisende på 1800 kroner per gjestedøgn.

For å beregne totaltall for konsumet til utenlandske forretningsreisende i Norge i 1995, trenger vi tall for antall gjestedøgn denne gruppen turister tilbringer i Norge. Slik informasjon er ikke tilgjengelig i dag, men hotellstatistikken gir oversikt over antall utenlandske gjestedøgn i alt og antall yrkesreiser i alt. Utenlandske forretningsreisende overnatter stort sett på hotell, så utenlandske forretningsreisende skal være fanget opp av hotellstatistikken, men fordelingen mellom utenlandske forretningsreisende og utenlandske ferie- og fritidsreisende må anslås (se også avsnittet ovenfor).

På bakgrunn av hotellstatistikken har vi anslått antall gjestedøgn knyttet til utenlandske forretningsreisende til drøyt 2,9 millioner gjestedøgn i 1995. Dette gir et anslag på konsumet til utenlandske forretningsreisende i Norge på i alt 5,2 milliarder kroner i 1995.

3.5 Oppsummering av beregningene for 1995

Våre beregninger på bakgrunn av TØI's gjestestatistikk og forbruksundersøkelser for turister 1995/96 ga følgende anslag for utlendingenes konsum i Norge 1995, milliarder kroner:

Ferie- og fritidsreisende, sommersesongen:	6,7
Ferie- og fritidsreisende, vintersesongen:	1,6
Ferie- og fritidsreisende, høstsesongen:	0,5
Ferie- og fritidsreisende, året 1995 i alt:	8,8
Utenlandske forretningsreisende, året 1995 i alt:	5,2

I tillegg må vi regne med et lite tillegg for utenlandske dagsturister; ca. 0,5 milliarder kroner.

Dette gir et samlet anslag på utlendingenes konsum i Norge året 1995 på ca. 14,5 milliarder kroner.

Beregningene er altså hovedsakelig basert på anslag for antall utenlandske gjestedøgn fra TØI's gjesteundersøkelse, og anslag for forbruk per gjestedøgn basert på TØI forbruksundersøkelser for turister. Siden det fortsatt er en del usikkerhet i det statistiske grunnlagsmaterialet, og vi må gjøre en del forutsetninger underveis, må våre anslag betraktes som relativt usikre.

Vårt anslag kan sammenlignes med de tallene nasjonalregnskapet og valutastatistikken fra Norges Bank gir for 1995:

Valutastatistikk fra Norges Bank (ukorrigert) oppgir utlendingens konsum i Norge til 13,5 milliarder kroner i 1995. Under arbeidet med nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet blir tallene fra Norges Bank imidlertid korrigert noe⁹, slik at nasjonalregnskapet (og utenriksregnskapet) oppgir utlendingenes konsum i Norge til 15,0 milliarder kroner i 1995. Dette er, tatt i betraktning usikkerheten i kilde-materialet, omtrent samme nivå som våre beregninger gir.

Ny statistikk for utlendingenes besøk og forbruk i Norge gir altså så langt ingen grunn til revisjon av nivået på utlendingenes konsum i nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet.

Forbruksundersøkelsene for turister gir jo også informasjon om fordelingen av utgiftene på utgifter til ulike vare- og tjenestegrupper, som vist i tabell 3.1 og 3.2. Denne informasjonen er nyttet i satel-

⁹ Se avsnitt 4.2.

littregnskapet for turister til å fordele utlendingenes konsum i Norge på konsum av ulike varer og tjenester. Utgiftfordelingen kan imidlertid ikke benyttes direkte, det må tas en del forbehold underveis. De samme usikkerhetsmomentene som gjelder for beregning av nivået i alt, gjelder selvsagt også når det gjelder fordelingen på utgifter til ulike varer og tjenester. Jo mer detaljert utgiftene er spesifisert, jo mer usikker vil generelt spesifiseringen bli. Videre må man blant annet ta hensyn til produktbalansene i nasjonalregnskapet. Tilgang, samt andre anvendelser, av et produkt i nasjonalregnskapet er gjerne beregnet ut fra andre kilder, og samlet tilgang og anvendelse av et produkt må stemme overens. Slike momenter er nærmere beskrevet i kapittel 4 i Evensen og Sørensen (1997).

4. Utviklingen i utlendingenes konsum i Norge

4.1 Innledning

Forbruksundersøkelsene for turister, som omtales i tidligere kapitler, er ikke fulgt opp med senere undersøkelser, og kan derfor ikke nyttes som kilde for å vurdere *utviklingen* i utlendingenes konsum i Norge.

Overnattingsstatistikk foreligger imidlertid på månedlig basis et par måneder etter månedens utløp, og kan dermed nyttes som grunnlag for vurdering av den løpende utviklingen i kvartalsvis nasjonalregnskap og månedlig utenriksregnskap, samt i foreløpige og endelige regnskap.

Gjestestatistikken publiseres ikke før noen måneder etter et års utløp, og er derfor ingen tilgjengelig kilde ved utarbeiding av løpende månedlig utenriksregnskap og kvartalsvis nasjonalregnskap. Gjestestatistikken kan imidlertid komme til nytte under arbeidet med foreløpig og endelig årlig nasjonalregnskap.

Hverken gjestestatistikken eller overnattingsstatistikken gir imidlertid informasjon om utviklingen i utlendingenes konsum i verdi. *Den eneste kilden vi har som gir informasjon om verdiutviklingen er valutastatistikken fra Norges Bank.* Dette gjelder til både endelige og foreløpige regnskap. Men gitt at det ikke er store endringer i forbruksnivået/mønsteret, kan overnattingsstatistikken og gjestestatistikken bidra til å belyse *volumutviklingen* (utviklingen i faste priser) i utlendingenes konsum.

I utgangspunktet kan verdiutviklingen i valutastatistikken nyttes for å bestemme utviklingen i utlendingenes konsum i verdi. Ved deflatering av nasjonalregnskapet, vil nasjonalregnskapet også gi utviklingen i utlendingenes konsum i faste priser. Dersom denne volumutviklingen virker urimelig i forhold til det bildet man har dannet seg av volumutviklingen på bakgrunn av overnattingsstatistikk og gjestestatistikk, kan man justere verditalleene for å få en mer rimelig volumutvikling.

Et slikt opplegg vil fungere aller best ved utarbeiding av endelig regnskap, da metoden for å deflatere endelig nasjonalregnskap er den mest nøyaktige. I endelig nasjonalregnskap blir tilgang og anvendelse av hvert enkelt produkt i nasjonalregnskapet tilordnet en separat prisindeks. Ved at verdien av utlendingens konsum fordelt på de enkelte detaljert produkter blir innarbeidet i nasjonalregnskapet, vil utviklingen i utlendingenes konsum i faste priser bli beregnet automatisk.

Ved utarbeiding av kvartalsvis nasjonalregnskap nyttes et noe grovere opplegg. Til nå har man lagt inn en verdi og en prisindeks for utlendingens konsum i alt, noe som også gir utlendingenes konsum i faste priser. Opplegget for fastsetting av prisindeksen er imidlertid usikker, og det er et behov for å se nærmere på dette opplegget.

I dette kapitlet har vi først og fremst sett på og vurdert den (årlige) utviklingen. Vi har da først og fremst sett på utviklingen fra 1995 til 1996. Det er to grunner til det; for det først er det jo for 1995 vi

har vurdert nivået på bakgrunn av turiststatistikk, og da er 1996 det "nærmeste" året. For det andre var ikke endelig nasjonalregnskap for 1996 utarbeidet da vi startet dette prosjektet. Vurderingene som presenteres i dette avsnittet er dermed lagt til grunn ved utarbeiding av endelig nasjonalregnskap for 1996. Men tilsvarende vurderinger kan foretas ved utarbeiding av endelige nasjonalregnskapstall også for senere år.

Til sist i dette kapitlet kommer vi inn på et opplegg som kan benyttes ved utarbeiding av kvartalsvis nasjonalregnskap.

4.2 Nasjonalregnskap og valutastatistikk

Til og med 1991 ble statistikken fra Norges Bank benyttet direkte for å bestemme nivået på utlendingenes konsum i nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet. (I publiserte tabeller som viser eksport av ulike varer og tjenester betegnes posten "reisetrafikk"). Fra og med 1992 har nivået på utlendingenes konsum i Norge i nasjonalregnskapet blitt oppjustert en del i forhold til nivået i valutastatistikken. Justeringen i forhold til valutastatistikken skyldes at en omarbeiding systemet for innhenting av valutastatistikk i Norges Bank førte til et brudd i statistikken fra 1991 til 1992. Nivået som valutastatistikken ga for 1992 var betydelig, og faglig vurdert ikke sannsynlig, lavere enn nivået i 1991. Utviklingen i utlendingenes konsum (eksport, reisetrafikk) har i nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet blitt justert på bakgrunn av gjestedøgnstall i hotellstatistikken. Se *Nørgård (1998)*, side 30. Det er imidlertid behov for å se nærmere på rutineene for justering av nivå/utvikling i nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet i forhold til tallene fra Norges Bank.

For årene 1994-1997 viser valutastatistikk fra Norges Bank og nasjonalregnskapet/utenriksregnskapet følgende årlige utvikling i utlendingenes konsum i Norge:

Tabell 4.1. Utvikling i utlendingenes konsum i Norge, valutastatistikk og nasjonalregnskap

	1994	1995	1996*	1997*
Valutastatistikk (ukorrigert):				
Millioner kroner	13 942	13 474	13 688	12 994
Utvikling i forhold til året før (prosent)		-3,4	1,6	-5,1
Nasjonalregnskap/utenriksregnskap:				
Millioner kroner	15 741	14 974	15221	15802
Utvikling i forhold til året før (prosent)		-4,9	1,7	3,8
Avvik mellom nasjonalregnskapets og Norges Banks tall:				
Millioner kroner	1799	1500	1533	2808
Utvikling (avvik i prosentpoeng)		-1,5	0,1	8,9
Memo:				
Utvikling i nasjonalregnskapets tall i faste priser		-6,9	0,1	0,9

* Foreløpige nasjonalregnskapstall, "marsregnskapet" publisert i juni 1998

Kilde: Norges Bank/Statistisk sentralbyrå. Merk: valutastatistikken fra Norges Bank er ikke publisert.

Utviklingen i reisetrafikken fra 1995 til 1996 jamfør foreløpige nasjonalregnskapstall fra våren 1998 er omtrent på linje med utviklingen som valutastatistikken viser, dvs. en oppgang på ca. 1,7 prosent.

4.3 Vurdering av utviklingen i gjestestatistikken

Gjestestatistikken til TØI gir følgende utvikling i utlendingenes gjestedøgn fra 1995 til 1996:

Tabell 4.2. Utvikling i antall utenlandske besøk (feriegjester) til Norge og antall utenlandske feriegjestedøgn i Norge. Gjestestatistikk

	1995	1996	1997
Ant. feriegjester som overnatter	1825	1835	1870
Gj.sn. ant. gjestedøgn i Norge	7,9	7,3	7,4
Ant. gjestedøgn (1000), feriegjester i alt	14354	13408	13921
Utvikling (prosent)		-6,6	3,8

Kilde: Tabell 3, Arne Rideng: *Gjestestatistikk. Årsoversikt for 1997*, TR/0765/1998

Merk: Tallene i tabellen stemmer ikke overens med tallene i tabell 1 i samme publikasjon.

Gjestestatistikken viser en forholdsvis sterk reduksjon (nær 7 prosent) i antallet utenlandske feriegjestedøgn fra 1995 til 1996. Antallet utenlandske ferie- og fritidsreisende som besøkte Norge var ganske stabilt. Reduksjonen i antallet utenlandske feriegjestedøgn skyldes at de utenlandske feriegjestene som besøkte Norge i gjennomsnitt overnattet færre døgn i Norge. Den nedgangen i gjennomsnittlige antall gjestedøgn i Norge fra 1995 til 1996 som gjestestatistikken viser er markant, og virker noe urimelig.

Siden gjestestatistikken for 1996 hverken omfatter utreise med alle transportmidler, eller alle grupper utenlandske turister, gir utviklingen i henhold til gjestestatistikken ikke et fullstendig bilde av utviklingen i alle utenlandske besøk/overnattinger i Norge under ett. I tillegg er det grunn til å stille spørsmålstegn ved påliteligheten til gjestestatistikken når det gjelder utviklingen for den gruppen av turister som faktisk fanges opp av statistikken, jamfør kommentaren ovenfor.

For å vurdere utviklingen fra 1995 til 1996 er det altså ikke tilstrekkelig å se på utviklingen i gjestestatistikken, må man også se på utviklingen i andre kilder.

Fra og med 1988 er gjestestatistikken heldekkende i den forstand at den omfatter registreringer ved utreise med alle (hoved)typer av transportmidler, samt at den omfatter både feriereisende og forretningsreisende utlendinger. Gitt at utvalgene er tilstrekkelig store nok til å gi et representativt bilde av alle utlendinger, kan man ved vurdering av utviklingen fra 1998 til 1999 og videre fremover legge større vekt på utviklingen i gjestestatistikken.

4.4 Opplegg for å vurdere volumutviklingen på bakgrunn av overnattingsstatistikk

Overnattingsstatistikken for disse årene gir følgende informasjon om utviklingen i antall utenlandske gjestedøgn ved kommersielle overnattingssteder:

Tabell 4.3. Utvikling i utenlandske gjestedøgn i følge overnattingsstatistikk, år t - 1 = 1 for år t

	1992	1993	1994	1995	1996
Hotell	1,091	1,066	1,106	0,989	1,013
Camping	1,010	1,051	0,947	0,942	0,933
Overnatting ellers	1,042	1,046	1,160	0,932	1,057

Kilder: Statistisk sentralbyrås hotellstatistikk og campingstatistikk, Norske Vandrerhjem, Den Norske Turistforening og egne anslag

Det kunne være fristende å summere antall gjestedøgn i de enkelte overnattingsstatistikkene for å bruke utviklingen i denne summen som et mål på volumutviklingen i utlendingenes konsum. Men

dette ville ikke bli riktig, blant annet fordi statistikkene har ulik dekningsgrad innen hver av overnattingssegmentene. Vi må derfor benytte andre metoder.

En metode som kan benyttes ved utarbeiding av endelige nasjonalregnskapstall, er å se på utviklingen i utlendingenes konsum av overnattingstjenester i faste priser som en indikator for volumutviklingen i det samlede konsumet i Norge for de utlendingene som overnatter kommersielt. Man antar da at volumutviklingen i konsumet av andre varer og tjenester følger volumutviklingen i bruken av kommersielle overnattingstjenester for de utlendinger som overnatter kommersielt (fast sammensetning av konsumet). Videre kan man anta at siden det samlede konsumet til de utlendingene som overnatter kommersielt utgjør en stor del av det samlede konsumet til utlendinger i Norge, er dette en indikator som kan benyttes også for utlendingenes konsum i alt. Indikatoren må dog brukes med forsiktighet og sammen med andre opplysninger, som gjestestatistikken.

Endelige nasjonalregnskapstall for produksjon og konsum av kommersielle overnattingstjenester i løpende priser beregnes på bakgrunn av grunnlagsstatistikk for hotell- og restaurantnæringene, samt den overnattingsstatistikken som blir omtalt i dette notatet. Merk at dette er også beregninger som foretas på et til dels usikkert grunnlag, slik at det ligger en viss usikkerhet i resultatene. Produksjonen og forbruket av hvert enkelt produkt i nasjonalregnskapet tilordnes en prisindeks, som nyttes under deflateringen (dvs. omregning av verditall til tall i faste priser).

For årene 1992-1996 er det beregnet følgende verdier:

Beregnet verdi av utlendingers forbruk av overnattingstjenester i satelittregnskapet for turisme. Millioner kroner, løpende priser

	1992	1993	1994	1995	1996
551000 Hotelltjenester	2240	2499	2820	2866	2974
552000 Campingtjenester	234	252	294	283	335
552002 Overnatting ellers	139	171	206	195	201
Beregnet verdi, overnattingstjenester i alt	2613	2922	3320	3344	3510

Med følgende prisindekser, gir dette denne utviklingen i faste priser:

Prisindekser benyttet for deflatering i nasjonalregnskapet

	1992	1993	1994	1995	1996
551000 Hotelltjenester	1,056	1,047	1,020	1,028	1,024
552000 Campingtjenester	1,061	1,058	1,055	1,044	1,007
552002 Overnatting ellers	1,061	1,058	1,055	1,044	1,007

Utvikling i utlendingenes konsum av overnattingstjenester i faste priser, år t-1 = 1

	1992	1993	1994	1995	1996
551000 Hotelltjenester	2121	2388	2764	2788	2904
552000 Campingtjenester	220	238	279	271	332
552002 Overnatting ellers	131	162	195	186	199
Beregnet verdi, overnattingstjenester i alt	2472	2788	3239	3246	3436
Volumutvikling, forbruk av overnattingstjenester i alt	1,077	1,067	1,108	0,978	1,027

Verdien av konsumet av de enkelte overnattingstjenester i faste priser kan summeres, slik at man får utviklingen i samlet konsum av overnattingstjenester som over. *Vi ser at fra 1995 til 1996 økte utlendingenes konsum av overnattingstjenester med rundt 2,7 prosent i faste priser.* Som nevnt, er det en del usikkerhet også i dette anslaget på utviklingen.

En annen metode er å tilordne faste forbruksvekter til de ulike overnattingskategoriene på bakgrunn av forbruksundersøkelsene for turister og gjestestatistikken for 1995. Vi antar at henholdsvis hotellstatistikken, campingstatistikken og serien for kommersiell overnatting ellers hver for seg er representative for disse overnattingssegmentene.

Ut fra informasjonen i 3.1, 3.4 og forutsetningene i avsnitt 3.4 mv. har vi avledet utlendingenes samlede forbruksutgifter i Norge i 1995 fordelt på de ulike overnattingssegmentene over.

Alle utlendinger:

	Hotell	Camping	"Annet"
Bregnede forbruksutgifter for utlendinger som overnatter på hhv. hotell, camping og (kommersiell) overnatting ellers som prosent av sum forbruksutgifter for disse overnattingssegmentene	82,5	15,8	1,7

Disse forbruksandelene kan nyttes i kombinasjon med utviklingen i gjestestatistikken til en veiet indeks som uttrykker utviklingen i utlendingenes konsum i Norge i faste priser. Fra 1995 til 1996 blir denne indeksen slik:

	(Utvikling i henhold til hotellstatistikk * forbruksandel, hotell)	1,013 * 0,825 = 0,84
+	(Utvikling i henhold til campingstatistikk * forbruksandel, camping)	0,933 * 0,158 = 0,15
+	(Utvikling i henhold til statistikk/anslag for overnatting ellers * forbruksandel, overnatting ellers)	1,057 * 0,017 = 0,02
=	Volumutvikling, utlendingenes konsum i Norge	1,001

Merk at indeksen avspeiler utviklingen i konsumet for de utlendingene som overnatter på hotell, campingplasser og kommersiell overnatting ellers. Man kan anta at indeksen er representativ for utlendingenes konsum i alt, men det er langt fra sikkert. Dessuten er det visse fundamentale forutsetninger knyttet til indeksen: blant annet et fast forbruk per gjestedøgn i faste priser for hver av overnattingssegmentene og overnattingsstruktur som i året før. Indeksen er bygget på forbruket i 1995, og spesielt ved bruk av indeksen for å vurdere utviklingen over lengre tid virker det urimelig at forbruket per gjestedøgn i faste priser ikke endres. Gitt at det ikke foretas nye forbruksundersøkelser, vil man ikke ha mulighet til å justere forbruksandelene for endringer i forbruket per gjestedøgn i faste priser. Forbruksandelene kan imidlertid justeres for endringer i overnattingsstrukturen basert på nye årlige gjestedøgnstall fra gjestestatistikk mv.

Fordelen med metoden er at den er enkel i bruk, og at den kan benyttes også i et løpende kvartalsvis/månedlig opplegg.

4.5 Samlet vurdering av utviklingen fra 1995 til 1996

Fra gjestestatistikken hadde vi altså en nedgang i de utenlandske overnattingene i Norge på 6,6 prosent fra 1995 til 1996. Men siden denne utviklingen kun skyldes en markant nedgang i gjennomsnittlige antallet gjestedøgn i Norge, vurderer vi denne utviklingen som lite sannsynlig. Dessuten fanger ikke gjestestatistikken for disse årene opp alle grupper utlendinger. Blant annet var utlendinger som reiste ut av Norge med fly var ikke representert i gjestestatistikken for disse årene, og utenlandske forretningsreisende er heller ikke med i resultatene. Disse gruppene utenlandske turister har gjerne også et noe høyere forbruksnivå per gjestedøgn.

Utlendingenes konsum av overnattingstjenester økte med om lag 2,7 prosent i faste priser fra 1995 til 1996 i følge våre beregninger, men det er en viss usikkerhet også i disse resultatene. Det som er interessant er at disse beregningene i stor grad fanger opp de utlendingene som *ikke* fanges opp av gjeste-

statistikken for disse årene, i og med at forretningsreisende og andre utlendinger som reiser med fly til og fra Norge i større grad enn andre utenlandske besøkende overnatter kommersielt. Fra en siste metode, også denne med usikre resultater, har vi at utledningenes konsum i faste priser var stabil fra 1995 til 1996.

Ved utarbeiding av endelige nasjonalregnskapstall for 1996 la vi til grunn en svak økning i utledningenes konsum i faste priser. Verdien av utledningenes konsum i 1996 ble tilpasset slik at vi fikk om lag ønsket volumutvikling fra 1995 til 1996 ved bruk av den generelle metoden for deflatering i nasjonalregnskapet. *Helt konkret gir de endelige nasjonalregnskapstallene for 1996 en oppgang i utledningenes konsum i verdi på 3,3 prosent i forhold til 1995 og en tilsvarende volumøkning på 1,4 prosent.*

Samme type vurdering kan som nevnt benyttes også for utarbeiding av nasjonalregnskapstall for senere år. Fra 1998 til 1999 kan man imidlertid legge større vekt på utviklingen i gjestestatistikken. Fra dette tidspunktet er også overnattingsstatistikken mer utbygget.

4.6 Metode som kan benyttes i kvartalsvis nasjonalregnskap

En metode tilsvarende metoden med faste forbruksandeler i avsnitt 4.2, kan også nyttes for å vurdere volumutviklingen i et løpende kvartalsvis opplegg (med tilpasning til kvartal).

Valutastatistikken kan i utgangspunktet benyttes for å bestemme verdiutviklingen, mens den volumutviklingen som framkommer i kvartalsvis nasjonalregnskap etter gjennomkjøring av modellen kan stilles opp mot den volumutviklingen som beregningsopplegget gir. Om nødvendig kan verdien justeres for å oppnå en mer rimelig volumutvikling.

Imidlertid er det også et behov for å se nærmere på modelleringen i KNR-modellen når det gjelder å få ut volumutviklingen. Enten kan det beregnes å legges inn en prisindeks for utledningenes konsum i alt som nyttes for deflatere utledningenes konsum i alt (jamfør dagens opplegg). Da må man se nærmere på metoden for utarbeiding av denne prisindeksen. Eller man kan innarbeide utledningenes konsum fordelt på ulike varer og tjenester i KNR-modellen, med samme utgiftsfordeling som i siste endelige årsregnskap. Da kan de ulike tjenester og varer tilordnes den samme prisutvikling som konsumet av disse varene og tjenestene for øvrig, og systemet vil gi en deflatering av verdien. Den siste metoden vil nok være å foretrekke, gitt at man teknisk sett kan implementere dette i KNR-modellen på en god måte.

Referanser

Haukeland, Jan Vidar og Grue, Berit (1996): *Turistenes forbruk i Norge sommeren 1995*, TØI rapport 320/1996

Haukeland, Jan Vidar og Rideng, Arne (1997): *Utenlandsk bilturisme i Norge 1996*, TØI-rapport 353/1997, Transportøkonomisk institutt.

Evensen, Trude og Sørensen, Knut (1997): *Turismens økonomiske betydning for Norge. Belyst ved nasjonalregnskapets satellittregnskap for turisme*, Rapport 97/22, Statistisk sentralbyrå.

Evensen (1999): *Turismens betydning for norsk økonomi. Satellittregnskap for turisme 1988- 1995*, Rapport 99/21, Statistisk sentralbyrå.

Nørgaard, Elisabeth (1998): *The Norwegian Balance of payments. Sources and methods*, Report 98/23, Statistics Norway.

Jean Hansen, Viggo (1996): *Forbruksundersøkelser blant vinterturister og norske kurs- og konferansedeltakere*, TØI rapport 337/1996, Transportøkonomisk institutt.

Rideng, Arne (1995a): Gjestestatistikk. Vintersesongen 1995. Utenlandsk ferietrafikk i perioden januar-april 1995, Arbeidsdokument september 1995, Transportøkonomisk institutt.

Rideng, Arne (1995b): Gjestestatistikk. Sommersesongen 1995. Noen foreløpige resultater fra beregninger av den utenlandske ferietrafikken i Norge i perioden mai-september 1995, Arbeidsdokument desember 1995, Transportøkonomisk institutt.

Rideng, Arne (1996): Gjestestatistikk. Årsoversikt 1995. Noen hovedresultater fra beregninger av den utenlandske ferietrafikken i Norge 1995, Arbeidsdokument av 29 mars 1996, Transportøkonomisk institutt.

Rideng, Arne og Haukeland, Jan Vidar (1996): *Utlendingers feriereiser i Norge 1995*, TØI rapport 330/1996

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

- 99/20 B. Halvorsen og K.R. Wangen: Dokumentasjon av utdrag fra skattestatistikken 1975-1985 for kobling mot forbruksundersøkelsen. 31s.
- 99/21 B. Halvorsen: Dokumentasjon av analysefiler til prosjektet "Fleksibel energibruk i husholdningene": Prisdatabaser for varer og tjenester (1975-1994), husholdningstariffer for elektrisitet (1975-1996) og temperaturdata (1957-1996). 34s.
- 99/22 B. Halvorsen: Dokumentasjon av analysefiler til prosjektet "Fleksibel energibruk i husholdningene": Forbruksundersøkelsen 1974-1995. 34s.
- 99/23 A. Barstad: På vei mot det gode samfunn?: Om opplegget for en publikasjon som beskriver verdilandskapet i Norge. 72s.
- 99/24 G. Dahl: FD – Trygd: Type prosjekt, organisering, forløpsdata og analysemuligheter. 34s.
- 99/25 J. Johansen og J. Lajord: FD – Trygd: Dokumentasjonsrapport: Arbeidssøkere. 1992-1993. 99s.
- 99/26 K-A. Hovland og F. Bendiksen: Foreldrebetalingundersøkelse: Rapport om betaling for heldagsopphold i kommunale og private barnehager, januar 1999. 38s.
- 99/27 G. Dahl og J. Johansen: FD – Trygd: Dokumentasjonsrapport: Sysselsetting. 1992-1993. 77s.
- 99/28 P. Bakken, H. Hagen og J.A. Osnes: Kvartalsvis lagerstatistikk. 64s.
- 99/29 E. Rønning: Fokusgrupper om opplysninger om skolegang: Dokumentasjon og resultater. 38s.
- 99/30 D. Roll-Hansen: Kompetanse i grunnskolen. 53s.
- 99/31 T.P. Bø: Klassifisering av registrerte arbeidsledige og personer på tiltak i arbeidskraftundersøkelsen (AKU). 45s.
- 99/32 E. Birkeland (red.): Forskjeller i levekår: Hefte 1: Inntekt. 176s.
- 99/33 E. Birkeland (red.): Forskjeller i levekår: Hefte 2: Levekår og helse. 107s.
- 99/34 E. Birkeland (red.): Forskjeller i levekår: Hefte 3: Bruk av velferdsordninger. 126s.
- 99/35 E. Birkeland (red.): Forskjeller i levekår: Hefte 4: Regionale forskjeller. 118s.
- 99/36 M. Stålnacke, J-A. Sigstad Lie og L. Solheim: En analyse av SSBs generelle utvalgsplan fra 1995 basert på næringsvise sysselsettingstall. 83s.
- 99/37 B.O. Lagerstrøm: Trivsels- og arbeidsmiljøundersøkelse blant intervjuere i Statistisk sentralbyrå. 155s.
- 99/38 K.J. Einarsen: Evalueringsrapport for pilotforsøket for FylkesKOSTRA-utdanning. 55s.
- 99/39 L. Rogstad: FoB2000: Adressesamsvar mellom folkeregister og adresseregister i GAB: – rapport fra Lysebu-seminar 8. og 9. desember 1998, – tiltaksplan for bedre addressesamsvar. 39s.
- 99/40 D. Roll-Hansen: Samordnet levekårsundersøkelse 1998 – tverrsnittsundersøkelsen: Dokumentasjonsrapport. 102s.
- 99/41 R. Johannessen: Kommunale gebyrer knyttet til bolig. Januar 1999. 30s.
- 99/42 M. Stålnacke, A.G. Hustoft og L. Solheim: Vurdering av kvalitet i statistikk: En oversettelse av notater fra Eurostat om kvalitetsrapportering. 77s.
- 99/43 E. Engeliën, K. Myklebust, J.A. Paulsen og L. Rogstad: FoB2000: Stedfesting av bedrifter – forprosjekt. 40s.
- 99/44 I. Hauge, C. Hendriks, Ø. Hokstad og A.G. Hustoft: Standard for begreper og kjennemerker knyttet til familie- og husholdningsstatistikken. 37s.
- 99/45 E. Rønning: Omnibusundersøkelsene 1998: Dokumentasjonsrapport. 123s.

Notater

Tillatelse nr.
159 000/502

B *Returadresse:*
Statistisk sentralbyrå
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Statistisk sentralbyrå

Oslo:
Postboks 8131 Dep.
0033 Oslo

Telefon: 22 86 45 00
Telefaks: 22 86 49 73

Kongsvinger:
Postboks 1260
2201 Kongsvinger

Telefon: 62 88 50 00
Telefaks: 62 88 50 30

ISSN 0806-3745

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway